

سوداگری و جنگ

آمریکایی که نمی شناسیم - بخش یازدهم

نوشتهء عبدی کلانتری

جنگ ها آستن ویرانی و مرگ اند. هرمنطقهء جنگ زده را با تصاویر خانه های خراب شده، کودکان گریان، جنازه های از زیر آوار بیرون کشیده شده، و نگاههای ماتم زده ای که در منتهای ناامیدی به دوربین خبرنگار چشم دوخته اند، می توانیم در یاد زنده کنیم. اما در میان کسانی که این دلخراش ترین صحنه های زندگی اجتماعی آدمیان را بر صفحهء روزنامه و تلویزیون نظاره می کنند، هستند کسانی که در همان لحظه به امکان پول درآوردن از این مصیبت ها می اندیشند، به سودهای بادآورده، حتا همچون فرصتی خداداده برای خالی کردن جیب ملت خودشان. برای آنها، جنگ آستن کیسه های انباشته از اسکناس است و بوی خون، تحریک کننده اشتهای بیشتر.

قانون ضد کلاهبرداری در جنگ

در ایالات متحدهء آمریکا قانونی قدیمی وجود دارد که آبراهام لینکلن آن را برای مجازات کسانی وضع کرده است که از قبل جنگ، مال اندوزی می کنند. طبق این قانون، اگر یکی از شهروندان به نحوی باخبر شود که عده ای کلاهبردار از موقعیت خود سوءاستفاده کرده و به خزانهء ملت دستبرد زده و کیسهء مالیات دهندگان را خالی کرده اند، می تواند از جانب مالیات دهندگان به دادگاه شکایت برد. پس از شکایت خصوصی این شهروند، به خاطر ماهیت شکایت، دولت وارد عمل می شود. وزارت دادگستری آمریکا، پرونده را واری می کند و چنانچه آن را معتبر و قابل پیگیری تشخیص دهد، خود مسؤولیت شاکی را به عهده می گیرد. از آن پس، وزارت دادگستری به همراه شهروند مسؤول و در حمایت از او، در نقش دادستان، به پیگرد مظنونان می پردازد و مخارج دادگاه را نیز از دوش شهروند شاکی برمی دارد. چنانچه

کلاهبرداران در دادگاه محکوم شوند و مجبور به پرداخت غرامت گردند، شهروند شاکی چیزی در حدود ۱۸ درصد از غرامت را دریافت خواهد کرد. مبلغ غرامت، در بیشتر موارد، سه برابر مبلغ دزدیده شده از کیسه ملت است.

دوره مهر و موم موقت پرونده

از زمانی که شهروند شاکی، شکایت خود را تسلیم دادگاه می کند، تا وقتی که وزارت دادگستری تصمیم می گیرد این پرونده را بپذیرد یا نپذیرد، فاصله ای زمانی وجود دارد که طی آن پرونده موقتاً «مهر و موم شده» تلقی می گردد. در این فاصله زمانی، هیچکدام از افراد درگیر، از جمله شخص شاکی و وکیل مدافع او، حق ندارند راجع به آن با احدی صحبت کنند؛ هیچ نوع اطلاعاتی نباید به خارج درز پیدا کند. اگر این «مهر و موم» شکسته شود، نه تنها پرونده از اعتبار ساقط می شود، افراد درگیر نیز، از جمله شاکی، می توانند مورد پیگرد قرار گیرند و به زندان بیفتند یا به پرداخت جریمه سنگین محکوم شوند.

تنها پس از منقضی شدن دوره «مهر و موم» است که محتوای پرونده را می توان در معرض اطلاع عموم قرار داد. دوره مهر و موم موقت پرونده به طور معمول در حدود دوماه یا شصت روز است.

پیمانکاران نظامی تحت بازرسی

کسانی که هدف پیگرد قانون ضد کلاهبرداری در جنگ قرار می گیرند، در بیشتر موارد، شرکت های پیمانکار نظامی اند، یعنی شرکت های خصوصی ای که وزارت دفاع آمریکا (پنتاگون) با آنها قرارداد می بندد و در ازای خدماتی که از آنها می خرد، از خزانه دولت به آنها پول می پردازد. شرکت های پیمانکار نظامی در آمریکا تابع مقررات بسیار شدید و دقیقی هستند که کوچک ترین تخطی از آنها به فسخ قرارداد و پرداخت جرایم سنگین می انجامد.

وزارت دادگستری آمریکا طی سالیان و دهه ها، با سخت گیری های شدید، کوچکترین سودجویی ها را به شدت مجازات کرده است. در یک مورد که بر سرزبانها افتاد، صاحب یک کمپانی سازنده یونیفورم نظامی که سالانه سفارش هزاران دست لباس ارتشی را برای وزارت دفاع می پذیرفت، به خاطر آنکه یک دست لباس، فقط یک دست لباس نظامی را مجانی به دخترش هدیه داده بود، مورد پیگرد قانونی قرار گرفت.

جنگ عراق

اما جنگ عراق این روال را به کلی عوض کرد. وزارت دادگستری کابینه جورج بوش که باید حافظ و مجری قانون ضد کلاهبرداری در جنگ باشد، در اجرای آن کارشکنی می کند، شاکیان را معطل نگه می دارد، دوره موقت مهر و موم پرونده ها را که نباید بیش از شصت روز باشد به ماهها و سالها می کشاند، و در همه حال، پشت پرده، به دور از چشم رسانه ها و روزنامه نگاران، پیمانکاران نظامی را در عراق، از خطر پرداخت غرامت های میلیارد دلاری محافظت می کند؛ چیزی که در تاریخ سیاسی ایالات متحده سابقه نداشته است.

شکایت علیه کمپانی های «ک بی آر» و «هالی برتن»

یکی از شناخته شده ترین کسانی که به وکالت از طرف شهروندان شاکی، علیه پیمانکاران نظامی به دادگاه شکایت می برد، وکیلی است به نام «آلن گریسن». آلن گریسن چهل و هشت سال دارد. او در خانواده ای فقیر در محله برانکس در شهر نیویورک بزرگ شده است. علاوه بر بیماری آسم (تنگی نفس)، او با سخت کوشی دوره دبیرستان را با نمره های خوب به پایان برد و موفق شد از مدرسه حقوق دانشگاه هاروارد پذیرش بگیرد. طرف بیست و پنج سال گذشته، او در شرکت های خصوصی وکالت، تجربه بسیار کسب کرده و اکنون شرکت وکالت خودش را در شهر اورلاندوی ایالت فلوریدا دارد. آلن گریسن، پانزده سال پیش با تأسیس یک شرکت خدمات تلفنی به ثروت هنگفتی رسید. او اکنون از درآمد خودش هزینه های اولیه شکایت های بزرگ علیه پیمانکاران نظامی را می پردازد.

پس از اشغال نظامی عراق، آلن گریسن وکالت چند شهروند شاکی را علیه یکی از بزرگ ترین و مقتدر ترین پیمانکاران نظامی ایالات متحده به عهده گرفت. آلن گریسن به جنگ شرکتی رفته است به نام «کلاگ، براون، و روت» یا «ک بی آر» (KBR) که خود شاخه ای از یک شرکت بزرگ تر به نام «هالی برتن» (Halliburton) است.

«ک بی آر» و «هالی برتن» طرف معامله وزارت دفاع آمریکا در جنگ عراق هستند و تاکنون دهها میلیارد دلار از خزانه دولت به جیب آنها واریز شده است. نبرد قانونی با این دو شرکت خصوصی، همانند مبارزه با یک هیولای مالی و سیاسی عظیم و چندسر است.

طی شانزده سال گذشته، آلن گریسن تعداد زیادی از شرکت های کوچک تر پیمانکار نظامی را به دادگاه کشانده و در همه موارد از همکاری و حمایت وزارت دادگستری آمریکا بهره برده است. اما این بار همه چیز فرق می کند. وزارت دادگستری کابینه جورج بوش دست در دست وزارت دفاع و کمپانی های خصوصی «ک بی آر» و «هالی برتن» دارد، و چندان اشتیاقی برای حمایت از آلن گریسن نشان نمی دهد. این وکیل، باید تنها روی حمایت کنگره آمریکا، یعنی قوه مقننه ایالات متحده، حساب کند، به شرطی که بتواند نمایندگان کنگره را از خطیر بودن پرونده ها قانع سازد.

طبق مقررات مهروموم موقت پرونده در قانون ضد کلاهبرداری جنگی، این وکیل، و موکلان او، حق ندارند جزئیات حقایق را که از کلاهبرداری های مالی شرکت «ک بی آر» می دانند، افشا کنند. آلن گریسن به خبرنگار ماهنامه معتبر «ویتی فر» (نوامبر ۲۰۰۷) می گوید چنانچه این حقایق در دادگاه افشا شوند، آبروریزی حاصل از آن، برای کابینه بوش چنان بدنامی ای به بار خواهد آورد که برای همیشه در تاریخ ثبت و برجسته شود.

بزرگ ترین تشکیلات فدرال در آمریکا

بنا به گزارش سازمان شهروندی «مالیات دهندگان علیه کلاهبرداری»، طی سال مالی ۲۰۰۶، وزارت دادگستری آمریکا، در اقامه دعوا علیه شرکت های خصوصی، موفق شد در ۹۵ مورد در دادگاه پیروز شود و در مجموع ۳ میلیارد و دویست هزار دلار غرامت از شرکت های خصوصی بگیرد. اما در میان این ۹۵ پرونده، حتی یکی نیز به پیمانکاران نظامی جنگ عراق مربوط نمی شود. در حالیکه از آغاز جنگ عراق تا تابستان سال جاری، ۶۶ پرونده شکایت علیه کلاهبرداری جنگی پیمانکاران نظامی تشکیل شده است.

شرکت های «ک بی آر» و «هالی برتن» فاش نمی کنند که چه تعداد از این ۶۶ پرونده علیه آنها است. ۹ مورد از این پرونده ها، دوره موقت مهروموم شان به پایان رسیده است، اما برخلاف معمول، وزارت دادگستری حاضر نشده به حمایت از شاکی و موکل او، وظیفه دادستانی را به عهده بگیرد. در نتیجه، پنج مورد از این ۹ پرونده، به خاطر هزینه های بالای دادگاه، از سوی شهروندان شاکی بسته اعلام شد. اکنون چهار پرونده باز، باقی مانده که بدون حمایت وزارت دادگستری، از سوی آلن گریسن به دادگاه برده شده است. در این چهار مورد، این وکیل نه تنها باید با وکلای قدرتمند شرکت «ک بی آر» در پیفتد، بلکه باید با کارشکنی های کابینه بوش و وزارت دفاع او نیز مبارزه کند.

هم اکنون، وزارت دفاع دولت ایالات متحده، بزرگ ترین ارگان دولت فدرال در این کشور است. بودجه این وزارتخانه از سال ۲۰۰۰، یعنی از شروع ریاست جمهوری جورج بوش، تا کنون ۹۰ درصد افزایش داشته و به رقم نجومی ۴۶۰ (چهارصد و شصت) میلیارد دلار در سال رسیده است.

از این مبلغ، در سال ۲۰۰۶، سهم پیمانکاران خصوصی ۲۹۷ میلیارد دلار بوده است. سهم کمپانی «ک بی آر» تا ماه اوت سال جاری در حدود ۲۵ میلیارد دلار بوده است. این کمپانی به طور مستمر ماهانه بیش از چهارصد میلیون دلار از وزارت دفاع دریافت کرده است تا برای قوای نظامی آمریکا در عراق قرارگاه و تسهیلات لازم آن را بسازد. از خورد و خوراک سربازان تا تسهیلات ورزشی و خدمات لباسشویی، ارتباطات کامپیوتری و اینترنتی، تعمیر وسایل برقی و هزاران خدمت مشابه، به عهده این پیمانکار نظامی است.

انواع کلاهبرداری

شرکت های پیمانکار به چند طریق می توانند به کلاهبرداری متهم شوند، از جمله رشوه دهی به مقامات برای گرفتن قرارداد خارج از ضوابط مزایده، ارائه صورتحساب های دستکاری شده که مخارج را به طور مصنوعی بالا جلوه دهد، و نیز عمل خرده - پیمانکاری، یعنی زمانی که شرکت اصلی پیمانکار، وظایف خود را با مبلغ کمتری به شرکت پایین دست تر می دهد و بدون ذره ای کار، تنها از طریق وساطت، مبلغ کلانی به جیب می زند.

در ماه فوریه سال جاری (۲۰۰۷)، مجلس نمایندگان آمریکا از سوی بازرسان مالی پرونده های پنتاگون، گزارشی دریافت کرد که ادعا می کند، پنتاگون حدود ده میلیارد دلار اضافه بر بهای واقعی خدمات، به پیمانکاران داده است.

مخارج یک پیمانکار نظامی نظیر «ک بی آر» در عراق، از قبل رقم ثابتی را تشکیل نمی دهد، بلکه هرچقدر شرکت هزینه کند، با احتساب ۳ درصد کارمزد، مبلغ آن را از وزارت دفاع می گیرد. «ک بی آر» هرچه بیشتر صورت هزینه ارائه دهد، بیشتر درآمد خواهد داشت.

خرده پیمانکاران

طبق گزارش بازرسان دولتی از حساب های مالی پیمانکاران نظامی، هشتاد درصد از وظایف پیمانکاری کمپانی «ک بی آر» نه توسط خود این شرکت، بلکه به وسیله تعداد زیادی خرده - پیمانکار دیگر عملی می شود. تعدادی از این خرده پیمانکاران، خود شرکت های اسم و رسم دار در کشورهای چون بریتانیا، کویت، و عربستان سعودی اند.

اما تعداد دیگری از خرده پیمانکاران، تشکیلات مخفی ای هستند در عراق که اصرار دارند به خاطر مسایل امنیتی، نام و مشخصات آنها محرمانه بماند و فعالیت های آنها افشا نشود. مثلاً شست و شوی رخت های کثیف سربازان توسط یک شرکت عراقی انجام می گیرد که مخفیانه با پیمانکار اصلی، یعنی «ک بی آر» قرار داد بسته است.

در موارد بسیاری، شرکت خرده پیمانکار وظایف اش را به شرکتی پایین تر از خود، و آن شرکت دوم نیز وظایف را بازم به شرکت دیگری منتقل می کند. یکی از حسابرسان دولت آمریکا که نام اش را فاش نکرده به خبرنگار ماهنامه ونیتی فر می گوید، «من نمونه هایی را شاهد بودم که قرارداد تا چهار پنج دست گشته و دست به دست شده بود. پیمانکار اصلی آمریکایی است؛ خرده پیمانکار از خاورمیانه است، خرده - خرده پیمانکار از پاکستان؛ زیر آن شرکت پاکستانی کمپانی دیگری که فقط روی کاغذ وجود دارد و مرکزش در ایالت میشیگان است، وجود دارد، که وظایف را بازم به خرده پیمانکار آخر می دهد که در خاک خود عراق باید انجام وظیفه کند. کارها در عمل توسط همین خرده پیمانکار آخری در عراق صورت می گیرد.»

جزئیات این قراردادها که همه خارج از حیطه قرارداد اصلی صورت می گیرند و از همین رو مقررات شدید دولتی را نیز مراعات نمی کنند، از چشم بازرسان پنهان می ماند. آنکس که سرآخر وظایف قرارداد را به انجام می رساند، یعنی پیمانکار نهایی، معمولاً با بهای ارزان و پرداخت حقوق ناچیز به کارگران بومی یا جهان سومی کارش را انجام می دهد، درحالیکه چند کمپانی برفراز سر او، بدون آنکه کاری کرده باشند، بخش بزرگی از بودجه را به حساب های خود واریز می کنند.

در یک مورد، به خاطر کشته شدن چهار مأمور محافظ در سال ۲۰۰۴، که برای کمپانی «بلک واتر» کار می کردند، بخشی از این هزینه ها افشاشد. برای نمونه، کمپانی بلک واتر به هر مأمور محافظ روزانه ۵۰۰

دلار حقوق پرداخت می کرد، ولی صورتحسابی به مبلغ ۸۱۵ دلار به پیمانکار بالادست می فرستاد. پیمانکار بالادست، یک کمپانی به نام «ریجنسی»، با اضافه کردن ۲۸۵ تا ۴۲۵ دلار به این مبلغ، آن را به نوبه خود به پیمانکار بالای خود، یک کمپانی به نام «ای اس اس»، می فرستاد. و سرانجام «ای اس اس» نیز با اضافه کردن حق خود، هزینه را به طرف اصلی قرارداد وزارت دفاع، یعنی کمپانی «ک بی آر» می فرستاد که البته آنهم سهم خود را به صورتحساب نهایی اضافه می کرد. ما در برنامه گذشته نیلگون به تفصیل درباره کمپانی بلک واتر صحبت کردیم.

نمونه دیگری از این کلاهبرداری ها توسط یک زن نظامی به نام لیندا وارن افشا شد. خانم وارن قبل از آنکه به شهر فلوجه اعزام شود، در بغداد مسؤول نظارت بر امور لباسشویی سربازان بود. وزارت دفاع بابت هر کیسه رخت چرک، به کمپانی «ک بی آر» ۷۵ دلار پرداخت می کرد. اما کار توسط یک شرکت عراقی انجام می گرفت که بابت هر کیسه رخت چرک ۱۲ دلار دریافت می کرد. کارگران رختشویخانه، که تعدادی از آنها جان شان را نیز از دست دادند، روزانه فقط ۵ دلار دستمزد می گرفتند.

در بسیاری از قراردادهای، هرچند طرف اصلی قرارداد یک شرکت آمریکایی نظیر «ک بی آر» و «هالی برتن» است، اما اصل کار توسط کارگران ارزان قیمت هندی، سری لانکایی، فیلی پینی، و نپالی انجام می گیرد. خرده پیمانکارانی که این کارگران فقیر را در کشور خودشان استخدام می کنند، در بسیاری موارد گذرنامه کارگران را ضبط می کنند و حتا به آنها نمی گویند محل خدمت، کشور عراق است.

خانم لیندا وارن می گوید رفتاری که با این کارگران فقیر می شد او را از آمریکایی بودن خود شرمگین می کرد. لیندا وارن می گوید، «این زنان فیلی پینی صبح با یک عدد تخم مرغ آب پز و چای که غذای روزانه شان بود سرکار می آمدند و همان تخم مرغ را به ما تعارف می کردند. اما همانجا آمریکایی هایی را می دیدی که به اندازه پنج نفر از سالن غذاخوری خوراک برمی داشتند و بیشترش را هم نخورده بیرون می ریختند. این کارگرا در حقیقت زندانی قراردادهای شان بودند.»

برخی از کارکنان شرکت «ک بی آر» اعتراف کرده اند که تجهیزات حفاظتی کارگران فقیر به مراتب از کیفیت پایین تری نسبت به تجهیزات آمریکاییان برخوردار بود. تا تاریخ ماه اوت سال جاری، بیش از هزار نفر کارگر غیرنظامی جهان سومی که توسط پیمانکاران نظامی به عراق آورده شده بودند، جان شان را به هنگام انجام وظیفه از دست داده اند.

ماهانامه «ونیتی فر» می نویسد شاید روزی فرارسد که مهر و موم این پرونده ها شکسته و دفاتر پیمانکاران نظامی پیش چشم مردم گشوده شوند. تنها در آنصورت آمریکاییان گوشه ای از حقایق مربوط به دستبرد بزرگی که به کیسهء آنها زده شده را می توانند مشاهده کنند. ///

منابع

David Rose, **The People vs. the Profiteers**, Vanity Fair, November 2007, p. 212.

شهادت آلن گریسن در پیشگاه کنگره آمریکا درباره کلاهبرداری های پیمانکاران نظامی در عراق، ویدیو، یوتیوب:

<http://www.youtube.com/watch?v=ny2IUivc-ik>

شهادت اریکا رازوک نماینده سازمان عفو بین الملل در پیشگاه کنگره آمریکا، در مورد جنایات جنگ پیمانکاران نظامی در عراق،

ویدیو، یوتیوب:

<http://www.youtube.com/watch?v=nTP9Zdmt8cc>

*